

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrası mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

XORAZM VILOYATIDA INFEKSION KASALLANISHNING KOMPLEKS VA PROGNOSTIK TAHLILI 2021–2024-yillar kesimida

Nuraliyeva Nargiza Bekturdiyevna
Urganch Davlat Tibbiyot Instituti, PhD, Katta o‘qituvchi
Abdurashidova Sevara Abdurashid qizi
Urganch Davlat Tibbiyot Instituti, Talaba
Usmonova Yulduz Sherzod qizi
Urganch Davlat Tibbiyot Instituti, Talaba
Otayev Bobur Bobojon o‘g‘li
Urganch Davlat Tibbiyot Instituti, Magist

Annotatsiya.

Infektsion xolat barcha davrlarda va har bir davlatning oldida turgan dolzarb muommolardan sanaladi, chunki infektsion nazoratni izdan chiqishi qaytarib bo‘lmas jarayonlarga sabab bo‘lishi mumkin. Shu sababdan ushbu yo‘nalishda olib boriladigan izlanishlar va ma‘lumotlar ahamiyati yuqori. **Tadqiqot maqsadi** 2021–2024-yillar davomida Xorazm viloyatida infektsion kasalliklar, jumladan virusli hepatitlar bilan kasallanishning kompleks statistik va prognostik tahlilini o‘tkazish hamda 2025-yil uchun istiqbolli tendensiyalarni baholashdan iborat bo‘lgan. **Metodlar.** Retrospektiv tavsifiy-analitik tadqiqot o‘tkazildi. Tahlil jarayonida statistik ma‘lumotlar asosida qayd etilgan infektsion kasalliklar bo‘yicha sonli baholash, tuzilma (%) va o‘sish ko‘rsatkichlari hisoblab chiqildi. Virusli hepatitlar bo‘yicha alohida tahlil Xorazm viloyati misolida 2021–2024-yillar uchun amalga oshirildi. Tavsifiy statistika metodlari, yillik kasallanish profili asosida klasterlash usuli, KMeans algoritmidan foydalanildi.

Kalit so‘zlar. Infeksiya, hepatit, virus, statistika, qizamiq, epidemiologiya

Аннотация.

Инфекционная ситуация во все времена и для каждого государства является одной из актуальных проблем, поскольку нарушение инфекционного контроля может привести к необратимым процессам. В связи с этим исследования и данные, проводимые в данном направлении, имеют высокую значимость. Цель исследования заключалась в проведении комплексного статистического и прогностического анализа инфекционных заболеваний, включая вирусные гепатиты, в Хорезмской области в 2021–2024 годах и в оценке перспективных тенденций на 2025 год. **Методы.** Было проведено ретроспективное описательно-аналитическое исследование. В процессе анализа на основе статистических данных были рассчитаны количественные показатели, структура (%) и темпы прироста зарегистрированных инфекционных заболеваний. Отдельный анализ вирусных гепатитов был выполнен на примере Хорезмской области за 2021–2024 годы. Использовались методы описательной статистики, кластеризация на основе годового профиля заболеваемости и алгоритм KMeans.

Ключевые слова. Инфекция, гепатит, вирус, статистика, корь, эпидемиология

Abstract.

The infectious situation has always been considered a pressing issue for every country, as disruption of infection control may lead to irreversible consequences. Therefore, research and data in this field are of great importance. The aim of the study was to conduct a comprehensive statistical and prognostic analysis of infectious diseases, including viral hepatitis, in Khorezm region during 2021–2024, and to assess prospective trends for 2025. **Methods.** A retrospective descriptive-analytical study was carried out. Based on statistical data, numerical indicators, structural composition (%) and growth rates of reported infectious diseases were calculated. A separate analysis

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

of viral hepatitis was conducted for Khorezm region during 2021–2024. Descriptive statistical methods, clustering based on the annual incidence profile, and the KMeans algorithm were applied.

Keywords. Infection, hepatitis, virus, statistics, measles, epidemiology

Kirish. Infektsion kasalliklar global sog‘liqni saqlash uchun dolzarb tahdid bo‘lib qolmoqda, garchi so‘nggi yillarda noinfektsion kasalliklarning ustunligi haqida ko‘proq fikr bildirilayotgan bo‘lsa ham. JSST baholariga ko‘ra, har yili infektsion sabablar oqibatida 13 milliondan ortiq kishi, jumladan 5 yoshgacha bo‘lgan millionlab bolalar hayotdan ko‘z yumadi. Immunizatsiya va antimikrob terapiyasi sohasidagi sezilarli yutuqlarga qaramay, pandemiyalar, migratsiya jarayonlari, emlash qamrovining pasayishi kabi yangi omillar boshqariladigan infeksiyalarning qayta tarqalishiga va antimikrob rezistentlik (AMR)ning ortishiga sharoit yaratmoqda. Infektsion kasalliklar insoniyat taraqqiyotiga jiddiy xavf tug‘diradi, chunki ular dunyo bo‘yicha yillik o‘lim holatlarining uchdan bir qismini tashkil etadi. Jahon banki (2008) ma‘lumotlariga ko‘ra, dunyoda 5 yoshgacha bo‘lgan bolalarning 50% o‘limi infektsion kasalliklar (nafas olish organlari patologiyasi, ichak infeksiyalari, qizamiq, bezgak, OITS va boshqalar) bilan bog‘liq. Shu yosh guruhidagi kasallanish tuzilmasida infektsion kasalliklarning ulushi 80% ni tashkil etadi [1–2]. Infektsion kasallik qo‘zg‘atuvchilari orasida viruslar yuqori yuqumli xususiyati, tez mutatsiyaga uchrashi va global tarqalish qobiliyati sababli alohida o‘rin tutadi. JSST XXI asrni “viruslar asri” deb atab, ularning epidemiologik tuzilmadagi o‘zgarish borayotgan ahamiyatini ta‘kidlagan. Eng ko‘p tarqalgan virusli infeksiyalar — gripp, paragripp va A, B, C gepatitlari bo‘lib, ular har yili butun dunyoda katta miqdorda kasallanish va asoratlarni keltirib chiqaradi [2]. Eng keng tarqalgan infektsion kasallik turi — o‘tkir respirator virusli infeksiyalar (ORVI) hisoblanadi. Ular dunyo miqyosida kasallanishning eng yuqori ko‘rsatkichiga ega. Yevropa kasalliklarni oldini olish va nazorat markazi (ECDC) hamda AQSh CDC ma‘lumotlariga ko‘ra, ambulator muolajaga murojaatlarning 60% gacha qismi ORVI hissasiga to‘g‘ri keladi. COVID-19 pandemiyasidan so‘ng ushbu kasalliklar ko‘rsatkichi yanada oshgani qayd etilgan.

JSST (2024) ma‘lumotlariga ko‘ra, 350 milliondan ortiq inson B va C virusli gepatitining surunkali shakllaridan aziyat chekmoqda. Har yili gepatit viruslari bilan bog‘liq sirroz va gepatosellyulyar karsinoma oqibatida 1 milliondan ortiq o‘lim qayd etiladi. Dunyo bo‘yicha 254 million kishi surunkali HBV tashuvchisi hisoblanadi, 2022 yilda chaqaloqlar emlanish qamrovi 82% ni tashkil etgan. Biroq, faqat 2,6% bemorlar davolanish imkoniga ega. Surunkali HCV bilan 50 million kishi yashaydi; samarali antivirus dorilar o‘z vaqtida qo‘llansa, 95% hollarda to‘liq tuzalish mumkin. Ammo faqat 36% bemor o‘z tashxisidan xabardor va 20% davolanish oladi. HAV esa sanitariya darajasi past hududlarda endemik hisoblanadi. Vaksinatсия va gigiyena choralari epidemiyalarni kamaytiradi. gepatit D (HDV) esa HBV bilan kasallangan bemorlarda og‘ir superinfeksiya sifatida uchraydi va u Markaziy Osiyo, Afrika va Sharqiy Yevropada endemikdir [3].

Shuningdek, diareya kasalliklari ham muhim muammo bo‘lib, ular har yili 1,3 million o‘limga sabab bo‘ladi, asosan bolalar orasida. Asosiy sabablar — rotavirus, ichak bakteriyalari (jumladan salmonella), toza ichimlik suvi va sanitariya yetishmovchiligi. Har yili salmonella butun dunyo bo‘yicha 153 millionta diareya holatini va 57 mingta o‘limni chaqiradi [4–6]. Antimikrob rezistentlikning ortishi va oziq-ovqat xavfsizligi buzilishi tahdidni yanada kuchaytiradi.

So‘nggi yillarda butun dunyoda skarlatina holatlari ham tashvishga sabab bo‘lmoqda. Kasallik mavsumiy epidemiyalar shaklida qayta tarqalmoqda. Buyuk Britaniyada (2022–2023) 58 mingdan ortiq holat va 516 o‘lim qayd etilgan. JSST Polsha, Fransiya, Irlandiya, Shvetsiya, Buyuk Britaniyada, ayniqsa 10 yoshgacha bo‘lgan bolalar orasida skarlatina va iGAS epidemiyalarini aniqlagan. 2022 yil sentyabr–noyabr oylarida Angliya sog‘liqni saqlash organlari 4622 skarlatina holatini qayd etgan, bu esa so‘nggi 5 yildagi o‘rtacha ko‘rsatkichdan (1294 holat) sezilarli darajada yuqori. Skarlatina uchun vaksina mavjud emas, davolash antibiotiklarni qabul qilishni o‘z ichiga oladi. O‘sish sabablari — Streptococcus pyogenes (emm-tip) shtammlarining virulentligi va populyatsion immunitetning pasayishi bilan izohlanmoqda. E.V. Glushkova va hammualliflar o‘z tadqiqotlarida shunday

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

ta’kidlashgan: “So‘nggi o‘n yilliklarda ayrim Yevropa va Osiyo mamlakatlarida skarlatinaning yirik epidemiyalari kuzatilgan. Kasallikning og‘ir shakllari va asoratlari soni ortgan...” [7].

Tadqiqotning natijalari. Infekcion kasalliklar hanuzgacha jamoat salomatligi ko‘rsatkichlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda, ayniqsa sanitariya-epidemiologik infratuzilmasi zaif bo‘lgan rivojlanayotgan hududlarda. O‘zbekiston Respublikasining agrar va zich aholi yashaydigan hududlaridan biri bo‘lgan Xorazm viloyati qator boshqariladigan va boshqarib bo‘lmaydigan infeksiyalar bo‘yicha barqaror kasallanish ko‘rsatkichlarini namoyon etmoqda.

Mazkur tadqiqot doirasida dastlab 2021–2024-yillar bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi Xorazm viloyatida infeksiion kasallanish tuzilmasining yillik taqqoslama tahlili o‘tkazildi (1-jadval).

1-jadval

Infekcion kasallanish tuzilmasi (eng ko‘p uchraydigan nozologiyalar)

Kasallik	Mutloq son	Umumiydan ulushi (%)	Mutloq son	Umumiydan ulushi (%)	Mutloq son	Umumiydan ulushi (%)	Mutloq son	Umumiydan ulushi (%)
	2021		2022		2023		2024 r	
Qizamiq	0	0,00	0	0,00	72	1,37	1374	28,55
O‘tkir diareya	1407	38,57	1903	38,68	1971	37,58	902	18,74
O‘RK	735	20,15	1100	22,36	1148	21,89	689	14,32
Jigar sirrozi	356	9,76	622	12,64	690	13,16	553	11,49
Suvchechak	42	1,15	172	3,50	115	2,19	103	2,14
Skarlatina	24	0,66	121	2,46	51	0,97	39	0,81
Surunkali gepatit	3	0,08	7	0,14	7	0,13	39	0,81
Salmonellyoz	0	0,00	8	0,16	30	0,57	22	0,46
Alimentar diareya	92	2,52	38	0,77	26	0,50	23	0,48
Virusli gepatitlar (jami)	625	17,13	769	15,63	1007	19,20	969	20,14
Bronxo-pnevmoniya	0	0	1	0,02	2	0,04	0	0,00
Covid-19	301	8,25	83	1,69	13	0,25	0	0,00
boshqa	63	1,73	96	1,95	113	2,15	99	2,06
Jami	3648	100,0	4920	100,0	5245	100,0	4812	100,0

Mazkur holatda bizning e’tiborimizni tortgan asosiy o‘zgarishlar, avvalo qizamiq bilan bog‘liq bo‘lgan holatlardir. Chunki 2021-yilda 0% bo‘lgan ko‘rsatkich 2024-yilda 28,55% gacha o‘sib, mutlaq epidemik ko‘rinishga ega bo‘ldi. Bu esa mazkur kasallikni yo‘q qilish bo‘yicha amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli profilaktika tadbirlariga qaramay tashvishli holatdir.

Shuningdek, o‘tkir diareya tahlil qilingan yillarda o‘ziga xos xususiyatlarni ko‘rsatdi. U 2021–2023-yillarda kasallanish tuzilmasida ustunlik qilgan ($\approx 38\%$), biroq 2024-yilda deyarli ikki baravar kamaydi.

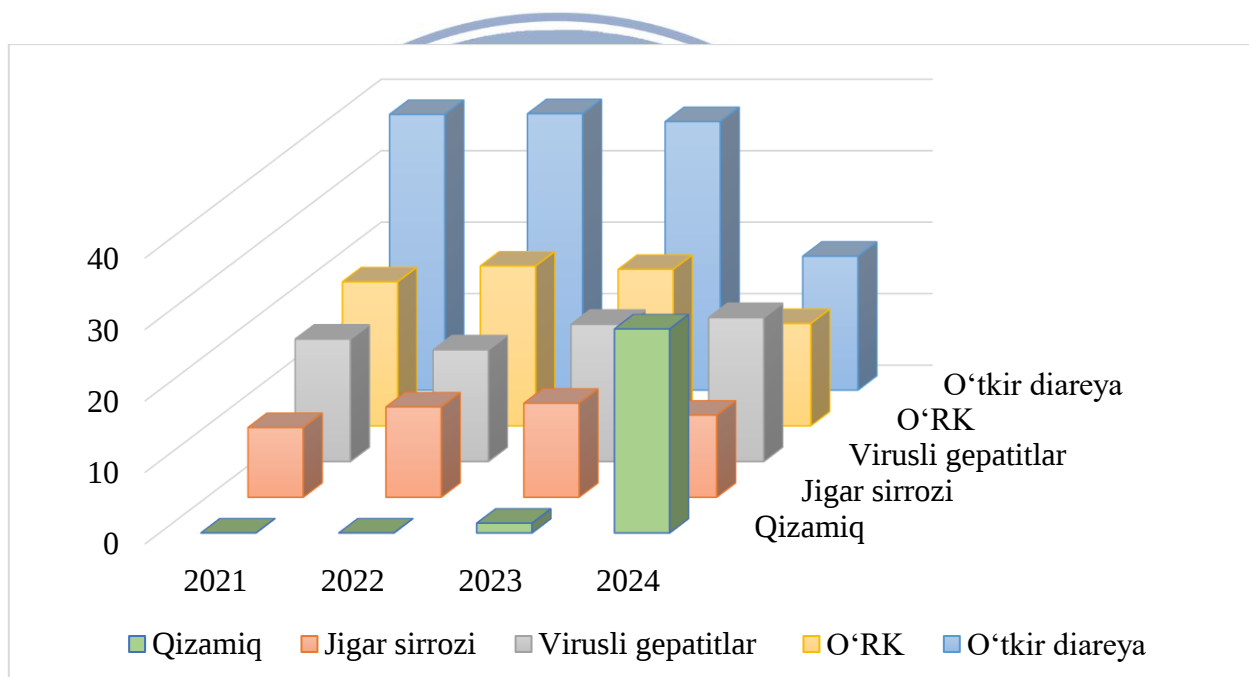
Biroq shunday ko‘rinishga qaramay, 2024-yilda o‘tkir respirator kasalliklar 22% dan 14% gacha pasaydi. 40% dan ortiq qisqarish postpandemik davrdagi sog‘lomlashuv, gigiyenik

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

sharoitlarning yaxshilanishi yoki aholining o‘z-o‘zini davolash imkoniyati tufayli murojaatlar kamayishi bilan izohlanishi mumkin.

Virusli hepatitlar esa izchil o‘shish tendensiyasini ko‘rsatmoqda: 2021-yilda 17,13%, 2022-yilda 15,63%, 2023-yilda 19,20% va 2024-yilda 20,14%. Erishilgan yutuqlarga qaramay, virusli hepatitlar o‘choqlari hali ham qayd etilmoqda, asosan ijtimoiy jihatdan zaif va olis hududlarda. Hepatit A endemik bo‘lib qolmoqda, ayniqsa maktab yoshidagi bolalar orasida. Hepatit B va C esa yuqori xavf guruhlari orasida (tibbiyot xodimlari, gemodializ oluvchilar, inyeksion narkotik moddalarni iste‘mol qiluvchilar) surunkali virusli infeksiya sifatida yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Ta’kidlash joizki, O‘zbekiston Respublikasida virusli hepatitlarga qarshi milliy strategiya 2022-yildan boshlab joriy etilgan.

Rasm 1. Tuzilma tahlili (umumiy son ichidagi ulush bo‘yicha)

Izoh: O‘tkir ichak infeksiyalarining kamayishi, shuningdek surunkali patologiyalar va virusli hepatitlar sonining ortishi kuzatilmoqda.

Jigar sirrozining yuqori va barqaror darajasi ($\approx 11-13\%$) virusli hepatitlarning kech aniqlanishini va qo‘shimcha xavf omillari, jumladan spirtli ichimliklar iste‘moli hamda gepatotoksik dorilar mavjudligini ko‘rsatadi.

Infeksion kasalliklarning nozologik tuzilmasi bo‘yicha 2021–2024-yillar davridagi tahlil natijalari Xorazm viloyatida infeksiyon kasalliklar manzarasini umumiy ko‘rinishda ifodalovchi 1-rasmda tasvirlangan. Ushbu davr mobaynida asosiy o‘zgarishlar quyidagicha bo‘ldi: qizamiq – 2021-yildagi 0% dan 2024-yilda 28,55% gacha oshib, mutlaq epidemik o‘shish qayd etildi; o‘tkir diareya – 2021–2023-yillarda $\approx 38\%$ bilan yetakchi o‘rin egallagan, biroq 2024-yilda deyarli ikki baravar kamaygan, o‘tkir respirator kasalliklar – 22% dan 14% gacha pasaygan (2024), virusli hepatitlar – o‘shishda davom etib, 2024-yilda 20,14% ni tashkil etgan, jigar sirrozi – barqaror yuqori ko‘rsatkichda saqlangan ($\approx 11-13\%$).

Olingan ma’lumotlar asosida o‘rganilgan yillar davomida viloyatdagi infeksiyon vaziyat bo‘yicha bir qator statistik tadqiqotlar amalga oshirildi. Buning uchun dastlab aniqlangan barcha infeksiyon kasallik holatlari tahlil qilindi va quyidagi dinamik natijalar olindi (jadval 2), 2022-yilda keskin o‘shish (+35%), 2023-yilda o‘rtacha o‘shish va 2024-yilda qizamiqning o‘ta yuqori

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

ko‘rsatkichlari (mazkur nozologiya bo‘yicha 1800% o‘sis) qayd etilganiga qaramay pasayish kuzatildi.

Jadval 2.

Infekcion kasallanish dinamikasining umumiy tavsifi (2021–2024-yillar)

Yil	Mutlaq son	O‘tgan yilga nisbatan o‘zgarish	O‘sinh sur‘ati (%)
2021	3 648	—	—
2022	4 920	+1272	+34,9%
2023	5 245	+325	+6,6%
2024	4 812	–433	–8,3%

Tadqiqotning keyingi bosqichida Xorazm viloyatida 100 ming aholiga to‘g‘ri keladigan kasallanish ko‘rsatkichlari, ularning dinamikasi va o‘rganilgan yillardagi tarqalishi tahlil qilindi (jadval 3). Ushbu holatda ham bir qator o‘ziga xos jihatlar aniqlandi: 2024-yilda qizamiqning keskin o‘shishi (3,68 dan 68,85 gacha 100 ming aholiga) epidemik ko‘tarilishdan dalolat beradi; o‘tkir diareya yetakchi nozologiya bo‘lib qolmoqda (eng yuqori ko‘rsatkich 2023-yilda — 100,66 nafar/100 ming aholiga), O‘RZ yuqori va barqaror ko‘rsatkichlarga ega, biroq 2024-yilda pasayish tendensiyasi kuzatilmoqda, Covid-19 holatlari 2024-yilda nolga tushdi, virusli gepatitlar 2023-yilgacha o‘sdi, keyin esa barqarorlashdi, 2021-yildan keyin ovqatdan kelib chiqadigan diareya sezilarli darajada kamaydi, jigar sirrozi esa 2023-yilgacha barqaror o‘tib, keyinchalik kamaygan (rasm 2).

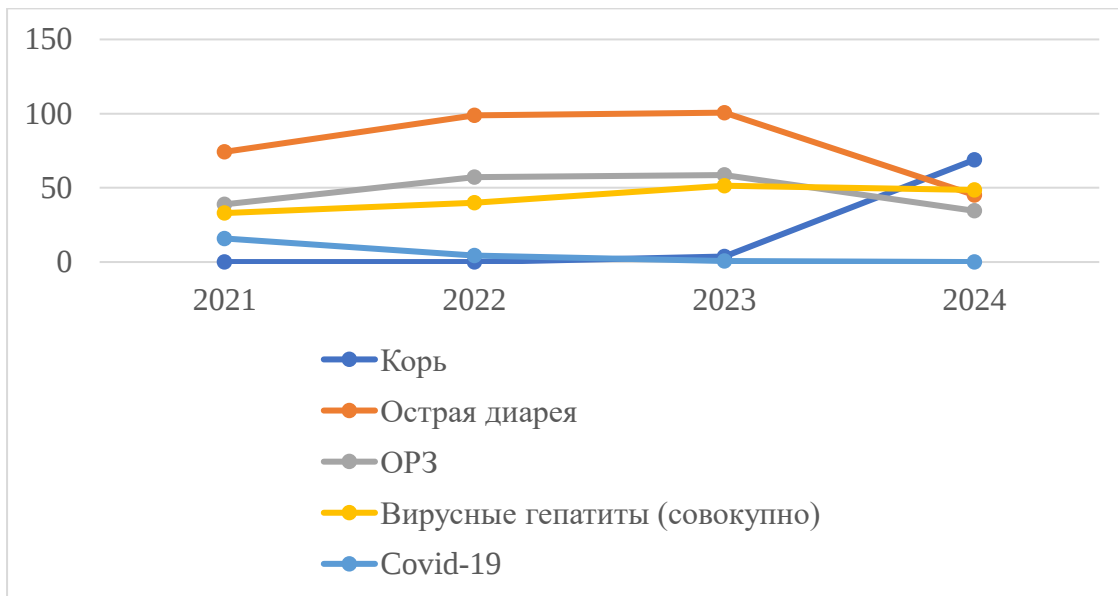
Jadval 3.

Nozologiyalar bo‘yicha kasallanish ko‘rsatkichlari 100 ming aholiga nisbatan (yillar kesimida)

Kasallik	2021	2022	2023	2024
Qizamiq	0,00	0,00	3,68	68,85
O‘tkir diareya	74,31	98,90	100,66	45,20
O‘tkir respiratorli infeksiyalar	38,82	57,17	58,63	34,53
Jigar sirrozi	18,80	32,33	35,24	27,71
Suvchechak	2,22	8,94	5,87	5,16
Skarlatina	1,27	6,29	2,60	1,95
Surunkali gepatit	0,16	0,36	0,36	1,95
Salmonellyoz	0,00	0,42	1,53	1,10
Ovqat hazm qilish diareya	4,86	1,97	1,33	1,15
Virusli gepatit (qo‘shma)	33,01	39,97	51,43	48,56
Bronxo-pnevmoniya	0,00	0,05	0,10	0,00
Covid-19	15,90	4,31	0,66	0,00
Boshqalar	3,33	4,99	5,77	4,96

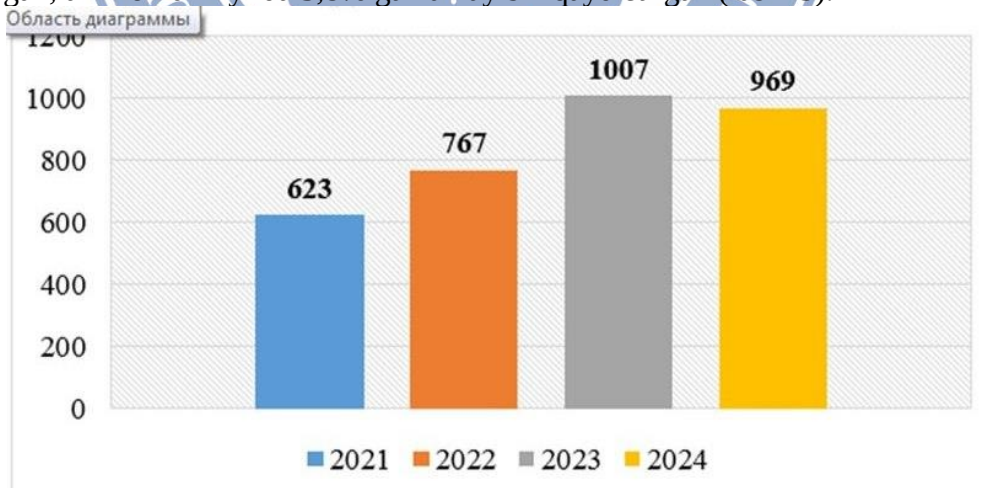
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

Rasm 2. Infektsion kasallanish dinamikasi (100 ming aholiga nisbatan)

Izoh: Rasm mualliflar tomonidan tayyorlangan. Chiziqli grafik asosiy nozologiyalar bo'yicha kasallanish dinamikasini ko'rsatadi. 2024-yilda qizamiqning keskin o'sishi va COVID-19 kasallanishining pasayishi kuzatilmoqda.

Umumiy tanlanma tuzilmasiga ko'ra, rasmiy statistik ma'lumotlar asosida viloyat yuqumli kasalliklar shifoxonasiga virusli hepatitlar bo'yicha murojaatlar quyidagicha qayd etilgan: 2021-yilda – 623 ta holat (100 ming aholiga 33,01), 2022-yilda – 767 ta holat (39,97‰), 2023-yilda – (51,43‰) va 2024-yilda – (48,56‰). Virusli hepatitlar umumiy soni 2021-yildan 2023-yilgacha +61,6% ga oshgan, ammo 2024-yilda 3,8% ga kamayishi qayd etilgan (rasm 3).

Rasm 3. Virusli hepatitlar bo'yicha kasallanish dinamikasi 2021-2024 йй

O'rganilgan yillar davomida ayrim virusli hepatit (VG) nozologiyalarida keskin ko'tarilish kuzatildi. Masalan, o'tkir virusli hepatit A 2021-yilda 21 ta holatdan 2024-yilda 380 taga oshib, uch yil ichida +1 709% ni tashkil etdi; uning ulushi 3,4% dan 39,2% gacha (+35,8 foiz punkt) o'sdi. Ayniqsa, 2022→2023-yillarda +218 ta va 2023→2024-yillarda +143 ta ortish bilan keskin ko'rsatkich qayd etilgan. Shu bilan birga, XVG-B va XVG-C bo'yicha kamayish kuzatilmoqda: 2021-yilda mos ravishda 352 va 202 ta bo'lgan holatlar prognoz bo'yicha 217 va 270 taga tushgan. OVG-B va OVG-C esa qoldiq faollikni namoyon qilmoqda (jadval 4).

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

Jadval 4.

Virusli gepatit kasalligi tarqalishi turlari bo‘yicha (mutloq va %)

Nazologiya	2021	2021%	2022	2022%	2023	2023%	2024	2024%
OVG-A	21	3,4	19	2,5	237	23,5	380	39,2
OVG-B	5	0,8	4	0,5	2	0,2	1	0,1
OVG-C	21	3,4	2	0,3	0	0,0	22	2,3
XVG-B	202	32,4	271	35,3	303	30,1	219	22,6
XVG-C	352	56,5	437	57,0	435	43,2	326	33,6
XVG-B+C	11	1,8	21	2,7	18	1,8	8	0,8
XVGB+D	11	1,8	13	1,7	12	1,2	13	1,3
Jami	623	100,0	767	100,0	1007	100,0	969	100,0

2025-yil uchun nozologiyalar bo‘yicha qiyosiy prognoz OVG-A bo‘yicha bir xil xulosalarni beradi va natijada 2021–2025 yillar oralig‘ida 23 martadan ortiq o‘shish kuzatiladi. OVG-B va OVG-C sporadik holatda qolmoqda, biroq laboratoriya differensiallashuvi va etiologik tasdiqlashni talab qiladi. Pasayish holati haqiqiy epidemiologik vaziyatni ham, shuningdek ro‘yxatga olish yoki tashxisdagi muammolarni ham aks ettirishi mumkin.

XVG-B tebranuvchan xatti-harakatga ega: 2021–2023-yillarda o‘shish, 2023–2024-yillarda pasayish qayd etilgan, 2025-yil prognozida esa o‘rtacha tiklanish kuzatiladi. Bu ko‘rsatkich ko‘proq dispanserizatsiyani aks ettiradi, ammo real kasallanish emas. Shu sababli barqaror skrining protokollari va davolash monitoringini talab qiladi.

XVG-C bo‘yicha ko‘rsatkich 437 dan prognoz qilingan 217 taga pasaymoqda, biroq u hali ham yetakchi surunkali virusli gepatit shakli hisoblanadi va xavf guruhlarini qamrab olishni talab qiladi (jadval 5).

Klasterning tahlili ikki aniq guruhni ko‘rsatdi, o‘tkir shakllar (OVG-A, B, C) va surunkali shakllar (XVG-B, C). Tuzilmadagi siljish o‘tkir shakllar tomon bo‘lib, bu epidemiologik profil transformatsiyasini tasdiqlaydi. Aralash shakllar tahlildan chiqarib tashlandi, chunki ularning kuzatilgan holatlari juda kam bo‘lib, dinamikasi notekis, bu esa ishonchli klasterlashga xalaqit beradi.

Jadval 5.

2025-yil uchun kasallanish prognozi (ETS usuli)

Nazologiya	2025 yil uchun prognoz	Tendensiya	Izohlash
OBF-A	488 holatlar	↑	Epidemik o‘shishning davom etishi
OBF-B	0	↓	2025 yilda to‘liq yo‘qolishi tahmin qilinmoqda
OBF-C	11 holatlar	↓	Avvalgi pasayishiga qaramay, qaytishi kutilmoqda
XBF-B	270 holatlar	↑	2022 yil darajasiga qaytish
XBF-C	217 holatlar	↓	3 yil ichida qariyb 50% pasayish

XULOSA. Olingan natijalar Xorazm viloyatida infeksiyon kasalliklarga qarshi kurashda erishilgan yutuqlar bilan bir qatorda mavjud muammolarni ham ko‘rsatmoqda. Qizamiq va A

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrası mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

gepatitga qarshi profilaktik choralarni kuchaytirish zarur. 2025 yil prognozi mintaqada epidemiologik nazoratni mustahkamlash hamda hepatitga yo‘naltirilgan dasturlarni moliyalashtirish zarurligini ta’kidlaydi. Ayniqsa, tez-tez uchraydigan infeksiyalar bo‘yicha rezistentlik monitoringi erta tashxis qo‘yish, vaziyatni o‘z vaqtida qamrab olish va og‘ir asoratlarning oldini olish imkonini beradi.

Adabiyotlar:

1. Куракин Э.С. Молекулярно-биологические, клинические и эпидемиологические особенности нозокомиальных острых кишечных инфекций // Военно-медицинский журнал. 2011. Т. 332. № 7. С. 63-64.
2. Kurakin E.S. Molecular-biological, clinical and epidemiological features of nosocomial acute intestinal infections // Military Medical Journal. 2011. Т. 332. № 7. С. 63-64.
3. Яковлев С. А. Инфекционные заболевания как глобальная проблема современности // Территория науки. 2017. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/infektsionnye-zabolevaniya-kak-globalnaya-problema-sovremennosti>
4. Yakovlev S. A. Infectious diseases as a global problem of modernity // Territory of Science. 2017. №1.
5. WHO. Global hepatitis report 2024. Geneva: World Health Organization; 2024.
6. Крамп Дж.А., Шёлунд-Карлссон М., Гордонц М.А., Парри К.М. Эпидемиология, клиническая картина, лабораторная диагностика, устойчивость к противомикробным препаратам и антимикробное лечение инвазивных сальмонеллезных инфекций // Clin Microbiol Rev. — 2015г — № 28 (4). — С. 901–937.
7. Crump J.A., Sjölund-Karlsson M., Gordonz M.A., Parry K.M. Epidemiology, clinical presentation, laboratory diagnosis, antimicrobial resistance and antimicrobial treatment of invasive salmonellosis infections // Clin Microbiol Rev. - 2015г - № 28 (4). - С. 901-937.
8. Haselbeck AH, Panzner W, Im J, Baker S, Meyer KG, Marks F. Current perspectives on invasive nontyphoidal salmonellosis // Curr Opin Infect Dis. - 2017. - № (5). - С. 498-503.
9. Николаева И. В., Ткачева С. В., Фазульязнова А. И., Латфуллина З. З., Рахманова О. А., Белова М. Н. Клинико-эпидемиологическая и лабораторная характеристика пищевой вспышки сальмонеллеза // ПМ. 2023. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kliniko-epidemiologicheskaya-i-laboratornaya-harakteristika-pischevoy-vspyshki-salmonelleza>.
10. Nikolaeva I.V., Tkacheva S. V., Fazuzlizhnova AI, Latfullina Z. Z., Rakhmanova O. A., Belova MN. A., Belova MN Clinico-epidemiological and laboratory characteristics of a foodborne outbreak of salmonellosis // PM. 2023. №2.
11. Глушкова Е.В., Бражников А.Ю., Краснова С.В., Глазовская Л.С., Савкина А.А., Никитин Н.В., Коршунов В.А., Брико Н.И. Клиникоэпидемиологическая характеристика скарлатины в России. Эпидемиология и Вакцинопрофилактика. 2023;22(3):14-25. <https://doi.org/10.31631/2073-3046-2023-22-3-14-25>
12. Glushkova E.V., Brazhnikov A.Yu., Krasnova S.V., Glazovskaya L.S., Savkina A.A., Nikitin N.V., Korshunov V.A., Briko N.I. Clinical and epidemiological characteristics of scarlatina in Russia. Epidemiology and Vaccinoprophylaxis. 2023;22(3):14-25.
13. WHO. Measles cases surge worldwide, infecting 10.3 million people in 2023
14. Bassetti, Matteo; Giacobbe, Daniele Roberto; Sepulcri, Chiara; Labate, Laura. Epidemiology, clinical overview, and potential risk of a new pandemic of measles virus. Infectious Diseases & Immunity ():10.1097/ID9.000000000000165, May 07, 2025. | DOI: 10.1097/ID9.000000000000165

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

15. Minta AA, Ferrari M, Antoni S, et al. Progress Toward Measles Elimination — Worldwide, 2000–2023. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2024;73:1036–1042. DOI: <http://dx.doi.org/10.15585/mmwr.mm7345a4>
16. European Centre for Disease Prevention and Control. Measles. In: ECDC. Annual Epidemiological Report for 2023. Stockholm: ECDC; 2024.
17. Muscat, M.; Ben Mamou, M.; Reynen-de Kat, C.; Jankovic, D.; Hagan, J.; Singh, S.; Datta, S.S. Progress and Challenges in Measles and Rubella Elimination in the WHO European Region. *Vaccines* 2024, 12, 696. <https://doi.org/10.3390/vaccines12060696>
18. "European Region reports highest number of measles cases in more than 25 years – UNICEF, WHO/Europe". [unicef.org](https://www.unicef.org/europe). UNICEF. Retrieved 15 March 2025.
19. World Health Organization (28 April 2025). Disease Outbreak News; Measles in the Region of the Americas. Available at: <https://www.who.int/emergencies/disease-outbreak-news/item/2025-DON565>
20. Plotkin SA (2001). "Rubella eradication". *Vaccine*. 19 (25–26): 3311–9. doi:10.1016/S0264-410X(01)00073-1. PMID 11348695.
21. Danovaro-Holliday MC, LeBaron CW, Allensworth C, et al. (2000). "A large rubella outbreak with spread from the workplace to the community". *JAMA*. 284 (21): 2733–9. doi:10.1001/jama.284.21.2733
22. Ministry of Health of Uzbekistan. Strategic Immunization Plan 2023–2026.
23. Ministry of Health of the Republic of Uzbekistan. Annual health statistics bulletin, 2023.
24. Maniyazova U. Rising incidence of hepatitis A in Uzbekistan prompts vaccination push. // Gavi; 5 Apr 2024.
25. Juraev J, Mirzaev U, Juraev I, Baynazarov M, Kurbanov B. A Comparative Analysis of Drinking Water Provision and Hepatitis A Incidence in Uzbekistan in 2010–2023. *Cureus*. 2024 Aug 31;16 (8):e 68347. doi: 10.7759/cureus.68347. PMID: 39355068; PMCID: PMC11442888.